

Storkekolonien i Veddum.

Af KARL O. PEDERSEN.

(With a Summary in English: The Colony of the White Stork
(*Ciconia ciconia* (L.)) in Veddum.)

I Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift **26**, 1942, p. 70, har HALFDAN LANGE givet Oplysninger om Antal af Storkepar i de danske Storkekolonier saa langt tilbage som omkring Aar 1890.

Ved Læsning af LANGES Artikel har jeg faaet den Tanke, at nogle Optegnelser, som jeg i sin Tid har foretaget om Storkekolonien i Landsbyen Veddum i Aalborg Amt, muligt kan have nogen Interesse ogsaa for andre, navnlig derved, at denne Koloni maa antages at have bestaaet af et langt større Antal Storke end det Antal, der i LANGES Artikel er angivet for Tiden før 1890, nemlig ca. 40 Par. Maaske har den endog været Landets største Koloni.

Jeg har haft god Lejlighed til paa nært Hold at se, hvorledes det gik Kolonien, idet jeg er født og opvokset i Skelund, der er Naboby til Veddum. Jeg husker, at der i Aarene umiddelbart forud for og ved Aarhundredskiftet endnu var omkring 50 Par Storke i Veddum. Jeg saa den rivende Tilbagegang, der var i Storkenes Antal, og i Tiden omkring 1915 var Antallet af Storke gaaet saa langt ned, at jeg frygtede Faren for, at at Kolonien skulde uddø. For at Koloniens Historie ikke helt skulde forsvinde med Storkene, henvendte jeg mig den Gang til nogle af de ældste Beboere i Veddum og bad dem fortælle mig noget om Storkene i svundne Tider, og de Oplysninger, jeg der indhentede, danner Grundlag for det meste af det efterfølgende.

Veddum var i Aarene før 1900 en ret stor og tæt sammenbygget Landsby. Den ligger i Himmerlands sydøstlige Hjørne i Kanten af et meget stort, fladt og lavtliggende Omraade, der strækker sig fra Lille Vildmose i Nord til Mariager Fjord i Syd. Nær Byen ligger Veddum Kær — et stort Omraade, der den Gang var fyldt med Vandhuller og daarligt oprensede Grøfter, der den meste Tid af Aaret stod bredfyldte med Vand. Nordligere laa store Engarealer og paa begge Sider af Haslevgaards

Aa de store Mosearealer, Solbjerg Birker og Solbjerg Enge. Alene de her nævnte Omraader, der tilsammen udgør en Snes Kvadratkilometer, har paa den Tid udgjort et stort og uudtømmeligt Spisekammer for de mange Storke.

I Aarene omkring 1911 foretoges Afvanding af store Dele af disse Omraader og i Forbindelse dermed en Regulering og Uddybning af Haslevgaards Aa, hvilket medførte, at Vandstanden sænkedes saa stærkt, at Arealerne fra at være vandfyldte Kærjorder nu blev til forholdsvis tørre Enge og Agerjorder. Storkenes Muligheder for i Nærheden at samle Føde blev dermed forringet; men afgørende for Koloniens Bestaaen har Forholdet næppe været, idet den største Nedgang allerede var sket paa det Tidspunkt. Umuligt er det dog ikke, at de ændrede Terrænforhold har medvirket til Koloniens endelige Forsvinden.

Som foran nævnt henvendte jeg mig til gamle Mennesker og fik dem til at berette om Kolonien, som den var i deres unge Dage. De viste alle Interesse for Spørgsmaalet og fortalte med Glæde om, hvad de havde set og oplevet. Ved Samtalerne søgte jeg at skaffe mig klargjort, hvornaar Kolonien havde været størst. Det var selvsagt ikke muligt at faa fylde og helt paalidelige Oplysninger, saa Resultatet kunde kun blive tilnærmelsesvis rigtigt. Ved at spørge hver enkelt af disse gamle om, hvormange beboede Reder der havde været paa hver Ejendom, kom jeg til Tal, der ganske vist ikke stemte helt overens; men dog gav disse Oplysninger et Grundlag for en nogenlunde tilforladelig Beregning af Antallet i Aarene forud for og omkring 1880. Samtlige Meddelere fremhævede stadig, at der fandtes Reder paa næsten hver Gaard og hvert Hus i Byen.

Den gamle forhenværende Gaardejer JENS ANDERSEN, der er født ca. 1838, oplyste, at der til Veddum By i sin Tid havde været 32 Fæstegaarde, 34 Selvejergaarde, 16 Boelsteder samt en Del jordløse Huse. Denne Opgørelse synes at stemme med, at der er 82 Matrikulsnumre til Veddum By. Men ved den Tid, der her er Tale om, var vel nok allerede en mindre Del af Gaardene flyttet ud paa Markerne, og paa disse Ejendomme var kun faa Storkepar bosat.

Der blev fortalt mig, at kunde man faa to Par Storke til

at bosætte sig paa en Gaard, var det ikke vanskeligt at faa flere Par til at bygge der. Om dette var Tilfældet faar staa hen; men det var Faktum, at Storkene syntes at have For­kærlighed for nogle af Gaardene, og disse var til Stadighed tættest beboet. Den højest liggende Gaard var mest eftertragtet. Den havde tilhørt JENS ANDERSEN, og han fortalte, at der havde været 9 beboede Reder paa Gaarden.

Ved at gaa ud fra Middeltallet af nogenlunde samstem­mende Oplysninger om Antal beboede Reder i Aarene før 1880 kom jeg til følgende Resultat:

1 Gaard med	9 beboede Reder =	9 Par
1 " "	7 " "	= 7 "
3 " "	6 " "	= 18 "
5 " "	5 " "	= 25 "
6 " "	4 " "	= 24 "
3 " "	3 " "	= 9 "
13 Gaarde eller Huse m.	2 " "	= 26 "
17 " " " " "	1 " "	= 17 "
Ialt 49 Ejendomme med		<u>135 Par.</u>

Tallene maa i nogen Grad tages med Forbehold. Det kan gøres gældende, at de angivne Tal er efter Hukommelsen, og at Tallet fra en Gaard huskes bedst for det Tidspunkt, hvor der var højest Antal Reder. Men Storkene bebor i Almindelig­hed de samme Reder Aar efter Aar, hvorfor Svingningerne i Antallet ikke skulde kunne blive saa store. Der er et andet Forhold, som maa gøres gældende. Mine Hjemmelsmænd har ikke hæftet sig saa meget ved og derfor ikke saa godt kunnet huske de Tilfælde, hvor der var faa Reder paa en Ejendom, og særlig ikke de Tilfælde, hvor der kun var en enkelt Rede, og der har helt givet været flere end 17 enkelte Reder i Byen. Der var som foran nævnt omkring ved 82 Ejendomme, og der var Reder paa næsten hver Gaard og hvert Hus i Byen. Dette bestyrker ogsaa Antagelsen om, at adskillige Ejendomme ud­over de i Opstillingen anførte 49 Ejendomme har haft Storke boende. Dertil kommer, at Storkene undertiden byggede i Træer, ja, de kunde endog bygge Reder i gamle Halmstakke. Jeg ved saaledes 5 Tilfælde (heraf erindrer jeg selv de 3), hvor Rederne var bygget i Træer.

Efter de Oplysninger, jeg saaledes har samlet, mener jeg

med ret stor Sikkerhed at kunne anslaa Antallet af beboede Reder forud for Aaret 1880 til at have været ikke under 135, men sandsynligvis omkring ved 150.

For at erfare noget om Storkenes Aftagen henvendte jeg mig til en noget yngre Generation om Oplysninger. Gaardejer J. P. KUSK, der er født i 1881, meddelte mig, hvad han huskede fra sine Drengaar — altsaa Aarene først i Halvfemserne. Af beboede Reder huskede han:

1 Gaard	med 7 Reder =	7 Par
1 "	" 6 "	= 6 "
5 "	" 5 "	= 25 "
6 "	" 4 "	= 24 "
2 "	" 3 "	= 6 "
7 " eller Huse	" 2 "	= 14 "
7 " " " "	" 1 "	= 7 "

Talt 29 Ejendomme med..... 89 Par.

Samstemmende med disse Oplysninger har min ældre Broder fortalt mig, at han i 1895 eller 1896 sammen med nogle jævnaldrende foretog en egentlig Optælling, der gav 80 beboede Reder.

I Dansk Orn. For. Tidsskr. har Storkene i Veddum været omtalt flere Gange. A. VEDEL TÅNING skriver saaledes i II, 1917, p. 56 efter Meddelelse fra Lærer JENSEN i Veddum: „Storkene yngler i stort Antal i Veddum By. Der var i 1911 2-3 Reder paa Længerne af flere Gaarde, men noget bestemt Antal kender jeg ikke“. Og videre oplyses, at der ca. 1895 var over 50 beboede Reder og i 1915 19 beboede Reder. Der kan dog ikke herske Tvivl om, at det hos TÅNING anførte Tal for 1895 er for lavt.

S. RASMUSSEN skriver om Storkene i sin Beretning om Hadsundegnens Fugle (D. O. F. T., 17, 1923, p. 9), at der i Veddum By findes en Del Reder. „For ca. 5 Aar siden fandtes i denne By ca. 25 Reder“. Da denne Angivelse er skrevet i 1922, skulde der have været nævnte Antal ca. 1917. Efter min Opfattelse maa vi sikkert en 3-4 Aar længere tilbage for at finde et saa stort Antal Reder. Jeg husker, at Storkene aftog i en foruroligere Grad i Aarene under den første Verdenskrig, hvilket bevirkede, at Beboerne i Veddum gættede paa, at Tropperne nedlagde en Del Storke i Træktiderne og brugte dem som Tilskud til Provianten.

Ti Aar senere skriver S. RASMUSSEN (D. O. F. T., 27, 1933, p. 45), at „der nu kun yngler et eneste Par“ i Veddum. I en Aarrække var der to Par Storke, men nu er ogsaa de forsvundet. Den før saa talstærke Koloni er uddød.

Ved mine Samtaler med Beboerne i Veddum fik jeg ogsaa Beretninger udover de rent talmæssige Oplysninger. De gav Udtryk for, at det store Antal Storke, som Byen husede i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede, prægede Byen. Det kunde ikke undgaas, at disse store og ejendommelige Fugle vakte Opmærksomhed og Interesse hos Byens Befolkning. Man levede jo sammen med dem og færdedes dagligt sammen med dem i Mark, i Kær og i Eng.

Der var Ulemper ved at have Storkene boende. Tagene blev oversprøjtet af Ekskrementer. Rester og Spild af hjembragte Fødeemner gik i Forraadnelse og udbredte Stank. Rederne maatte flyttes, naar Straatagene skulde fornyes. Trods disse Ulemper var Storkene som Regel velsete — det var, som om de hørte med til Bysamfundet. Man mente ogsaa, at de bragte Lykke til Huse, hvor de slog sig ned, og dette medvirkede til, at man ikke alene taalte dem, men ogsaa fredede om dem.

De gamle, jeg besøgte, mindedes med Vemod den Tid, da der var mange Storke, og de fortalte mig gerne om Storkene — fortalte mig mange Træk fra de store Fugles Liv og Færden.

Med Længsel ventede man Storkene tilbage om Foraaret, thi med dem kom jo selve Foraaret, og de bragte Liv og Røre til Byen. Med deres ejendommelige Knæbren, der hørtes fra alle Tage, kom den hyggelige Foraarsstemning tilbage og lagde sig over Byen.

Ogsaa Storkenes Kampe om Rederne fulgte Byens Beboere. De fortalte om Kampe saa bitre, at de kæmpende trillede fra Tagene ned paa Jorden. De mindedes den enorme Forøgelse af Bestanden, der blev, naar Ungerne voksede sig saa store, at de vovede sig udenfor Rederne — ud paa Tagrygningen, hvorfra de foretog deres første Flyveøvelser.

Ejendommeligt var det at høre disse gamle Mennesker give Udtryk for deres Erindringer om deres gamle Landsby med Storkereder paa næsten hver Gaard og hvert Hus, om Hus-tagene, der kunde være tæt besat med Storkeunger, som med

udbredte, baskende Vinger udførte kejtede Hop, og om de Dage, der oprandt, naar Vingerne kunde bære de unge Storke op over Byen, udover Marker og Enge, hvor de nu selv maatte søge Føde. Da afsøgte de Kornmarkerne, hvor Byens unge Karle og Piger netop paa samme Tid høstede Skaar efter Skaar. Og hen under Aften, ved Solnedgangstid, naar Karle og Piger vendte hjem efter endt Dagværk, da var ogsaa Storkenes Dagværk til Ende, og de søgte til Byen for at tilbringe Natten paa Reder og Tagrygninger. Saa hørtes en Knæbren uden Lige fra Snese af Storkenæb, indtil der, naar de sidste Storke var vendt hjem, faldt Ro over Kolonien, medens Natten stundede til. — Eller der berettedes om, hvorledes Storkene kunde samles for at søge Orme og Larver, naar en Plov blev sat i Gang. De hvide Fugle kunde være der i saa stort Antal, at Pløjemarken syntes helt hvid af dem.

Til det saa ofte omtalte „Retterting“ før Storkenes Afrejse syntes Beboerne i Veddum ikke at have noget Kendskab. Kun een Mand, Gaardejer LARS P. LAURSEN, fortalte om noget i denne Retning. Han havde en Gang været Vidne til, at Storke, der var samlet i stort Antal før Afrejsen, overfaldt en Stork med Hug af Næbbene og Slag af Vingerne.

Det er mit Haab, at der her — udover et lille Bidrag til Storkens Historie — ogsaa er givet en Smule Indblik i, hvilke særlige Forhold og Stemninger, der raadede i den gamle Landsby som Følge af, at de mange Storke boede Dør om Dør med Menneskene.

SUMMARY IN ENGLISH

The Colony of the White Stork (*Ciconia ciconia* (L.)) in Veddum.

The village Veddum is situated in the S.E. corner of Himmerland (North Jutland) not far from the large area of moors called Lille Vildmose. Veddum was formerly inhabited by a colony of the White Stork (*Ciconia ciconia* (L.)), probably the largest of its kind in Denmark. About the year 1900 the number of Storks began to decrease for some unknown reason—as was the case in many other places in Denmark—only about 50 pairs being left in Veddum at that time. Desiccation of the moors did not take

place until 1911 and cannot therefore have caused the decrease in the number of Storks.

The history of the Veddam Stork-colony is given here, based on information given by old inhabitants of the village, collected by the author in 1915. In the years preceding 1880 the village consisted of 82 farm-yards and houses, almost all of which were inhabited by storks, varying between one and nine pairs on each house, giving a total of at least 135 (and perhaps 150) pairs. In the period about 1890 89 pairs were left, settled on 29 houses. About 1900 only 50 inhabited nests were found, 1915 only 19, 1933 only one, and in recent years the colony is entirely abandoned.

Some life-habits of the Storks in the large colony are added.

FRA ZO OLOGISK MUSEUM

III.

Ny Forekomst af *Euphagus carolinus* (Müll.) i Grønland.

Amerikanernes "Rusty Blackbird" (*Euphagus carolinus* (Müll.)) er tidligere en Gang truffet i Grønland, idet en Han blev skudt ved Frederikshaab 13. Juli 1889 og sendt til Zoologisk Museum af Kolonibestyrer PETERSEN (H. WINGE: Grønlands Fugle, 1898, p. 297; under Navnet *Scoleophagus ferrugineus* (Gm.)). Under en Gennemgang af Museets Spritsamling fandtes imidlertid endnu et Eksemplar, som var undgaaet Opmærksomheden, da det ikke som vanligt var blevet skindlagt. Dette Stykke er skudt ved Fiskenæs i Sydvestgrønland i Juni 1922 og af den kendte Konservator JOHN MØLLER sendt til Museet. Efter Fjerdragstens Farve at dømme er det en adult Hun. Eksemplaret er ført i Tilvækstjournal 3. 8. 1922.

Som Navnet "Blackbird" antyder, ligner denne Art en Sol-sort, men er ikke i Familie med den, idet den hører til Trupialernes Familie (*Icteridae*), der udelukkende hører til i den nye Verden og af hvilken et Antal Arter er truffet i Grønland (*Dolichonyx oryzivorus*, *Icterus galbula*, *Xanthocephalus xanthocephalus*, der alle er meget sjældne Gæster). *Euphagus carolinus* er i sin Udbredelse en højboreal Form, ynglende fra Alaska og det nordlige Labrador til den nordlige Del af U. S. A., tilbringende Vinteren i Størstedelen af U. S. A.